

KONČNO POROČILO

PROGRAM »ŠOLSKI EKOVRTOVI«

Ljubljana, oktober 2013

O PROGRAMU

PROGRAM VODI:

INŠTITUT ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ
Metelkova 6, 1000 Ljubljana

Pisarna: Trubarjeva 50, 1000 Ljubljana (Okoljski center)

Telefon: 0590 71 333, 051 368 890

E-naslov: solski.ekovrt@itr.si, info@itr.si

Spletna stran: www.solskiekovrt.si, www.itr.si

EKIPA:

Anamarija Slabe, vodja programa

Jožica Fabjan, certificirana permakulturna učiteljica in načrtovalka ekovrtov

Urša Šebenik, vodja komunikacij s člani Mreže šolskih ekovrtov

Alenka Henigman, pomoč pri terenskem delu in načrtovanju

Manca Košir, ambasadorica programa

Katarina Vrhovec, Mateja Peršuh, komunikacije (mediji, splet, FB) in pomoč pri terenskem delu in še **prostovoljke, spletni administrator, oblikovalka,...**

Program je v šol. letu 2012 / 2013 uspešno pridobil **donatorska sredstva**:

- **UniCredit banke Slovenije d.d.** (10.000 EUR) in
- **Farmedice d.o.o.** (500 EUR).

Na rednih srečanjih (seminarjih) so nam **svoja ekološka živila donirali**:

- **GIZ Ekokrepko**
- **Biotehniški center Naklo**
- **Krejan Levec d.o.o.**
- **Ekološka kmetija Repovž**
- **Ekološka kmetija Dobro**
- **Žito, prehrambena industrija d.d.**

V okviru programa in rednih dejavnosti smo izvedli tudi projektno nalogo z naslovom »**Izvajanje promocije ekološkega kmetijstva v osnovnih šolah, vrtcih in srednjih šolah, za ciljne skupine: učitelji, vzgojitelji, ravnatelji, mediji in javnost**«, ki jo je finančno podprlo **Ministrstvo za kmetijstvo in okolje**.

MREŽA ŠOLSKIH EKOVRTOV:

V šolskem letu 2012 / 2013 je bilo v Mrežo **vklučenih 109 slovenskih vzgojnih in izobraževalnih ustanov**. Regijsko so v največjem številu zastopane ustanove iz osrednjeslovenske regije (45 članov), sledita pa ji gorenjska in podravska regija (po 10 članov).

KAZALO:

NAMENI IN CILJI programa »ŠOLSKI EKOVRTOVI« (ŠEV)	4
IZVEDENE KLJUČNE DEJAVNOSTI programa	5
1. STROKOVNA NACIONALNA SREČANJA - SEMINARJI:	5
2. TERENKE DELAVNICE:	6
3. PRIPRAVA MERIL IN OBRAZCA ZA PRIDOBITEV ZNAKA »ŠOLSKI EKOVRT«	7
4. PRVA JAVNA PODELITEV ZNAKA, 7. marec 2013	8
5. TERENSKO DELO: OBISKI NA USTANOVAH ČLANICAH in PRIPRAVA NAČRTOV	9
6. DRUGI DOGODKI:	10

NAMENI IN CILJI programa »ŠOLSKI EKOVRTOVI« (ŠEV)

Inštitut za trajnostni razvoj v svojem programu »Šolski ekovrtovi« združuje slovenske vzgojne in izobraževalne ustanove, ki jih zanimajo **dejavnosti v povezavi z ekološkim vrtnarjenjem** in nasploh **varovanjem okolja**.

Glavni namen programa je predvsem **prenos praktičnega znanja ekološkega vrtnarjenja** in **okoljske ozaveščenosti vzgojiteljem** in **učiteljem za vzgojo za trajnostni razvoj**.

Na Inštitutu za trajnostni razvoj skrbimo, da program »Šolski ekovrtovi« celotno šolsko leto zasleduje zastavljene cilje:

- **spodbujanje** oblikovanja šolskih ekoloških vrtov po vsej Sloveniji in njihovo **vključevanje v pouk in vzgojo** otrok,
- oblikovanje **dejavne mreže šolskih ekovrtov**, ki omogoča **izmenjavo izkušenj** in dobrih praks,
- **spoznavanje ekološke pridelave**,
- spoznavanje **celovite kakovosti ekoloških živil**, ki vključujejo prehransko polnovrednost ter okoljske in socialne vidike.

V ta namen smo v šolskem letu 2012/2013 organizirali več različnih dejavnosti, in sicer:

- nemoten potek vseh ključnih dejavnosti v programu (dva letna srečanja članov, terenske delavnice, priprava e-biltena, oskrba spletnega portala www.solskiekovrt.si);
- strokovno podporo pri oblikovanju šolskih in vrtčevskih ekoloških vrtov po vsej Sloveniji in njihovo vključevanje v pouk in vzgojo otrok (obiski na posameznih šolah in vrtcih, izdelava načrta vrta, setvenega / saditvenega načrta, predlogi učnih ur za različne starostne stopnje);
- oblikovanje in delovanje dejavne Mreže šolskih ekovrtov, ki omogoča izmenjavo izkušenj in dobrih praks;
- medijsko prepoznavnost samega programa in dejavnosti članov Mreže in
- skrbeli za medijsko podporo našega partnerstva z UniCredit banko Slovenije d.d.

IZVEDENE KLJUČNE DEJAVNOSTI programa

1. STROKOVNA NACIONALNA SREČANJA - SEMINARJI:

Jesenski seminar »Šolski ekovrt«

28. 11. 2012

Lokacija: **Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport (MIZKŠ)**

Novembra smo v skladu z načrti pripravili jesenski seminar Mreže šolskih ekovrtov (vrtci, osnovne in srednje šole, dijaški domovi iz vse Slovenije). Posvetili smo ga gospodarjenju z vodo na vrtu ter sajenju in oskrbi sadnega drevja in grmičevja. Na pomen trajnostnega gospodarjenja z vodo smo opozorili tudi z vidika vremenskih razmer v l. 2012 – v poletnih mesecih nas je doletela suša, v poznojesenskih pa poplave. Predstavitvi teh vremenskih ekstremov smo posvetili posebno pozornost v povezavi z ekološkim vrtnarjenjem. Našim članom poleg kmetijskih oziroma vrtnarskih tem zagotavljamo tudi znanja s povezanih področij okoljevarstva. Predavanja in predstavitve smo posvetili tudi čim boljšemu načrtovanju vrtnih opravil glede na sezono.

Seminarja se je udeležilo 39 mentorjev z različnih šol in vrtcev (članice Mreže šolskih ekovrtov). Dve osnovni šoli: OŠ Dragotina Ketteja Ilirska Bistrica in OŠ Šmarje pri Jelšah sta preostalim udeležencem predstavili tudi svoje dejavnosti v zvezi s šolskim sadovnjakom. Udeležence smo seznanili tudi z možnostjo prijave na razpis za pridobitev sredstev za »vodne« projekte in učinkovito rabo voda, ki ga razpisuje podjetje Simobil. Svojo izkušnjo s tem razpisom nam je predstavil tudi ljubljanski vrtec H.C. Andersena, ki smo jih povabili kot goste.

Udeležencem smo predstavili merila in postopek pridobitve znaka »Šolski ekovrt«. Ključno sporočilo znaka Šolski ekovrt je, da imajo članice na šoli/vrtcu svoj ekovrt, ki je vzorno učno in vzgojno orodje, ki izpolnjuje postavljena merila in za katerega so pridobili priznanje oziroma potrditev.

Za namen pridobitve znaka smo na Inštitutu pripravili obrazec za pridobitev znaka, ki so ga zainteresirani člani izpolnili ter nam ga poslali v pregled.

V uvodnem delu smo **udeležencem naznanili tudi partnerstvo z UniCredit banko Slovenije d.d.**

Iz projekta v program ŠEV

- Projektno financiranje se je izteklo 15.7.2012
- Potreb (anketa), zamisli in načrtov je veliko!
- Kako zagotoviti nadaljnje delo:
  - Razpisi/naročila: MKO
  - Donacije: UniCredit Bank
  - donacije v materialu
  - Članarina (čeprav simbolična, lahko pomembna)
- Partnerstva...? Projekti...!

www.ilir.si

Pomladni seminar »Šolski ekovrt«

7. 3. 2013

Lokacija: **Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport (MIZKŠ)**

V prvem tednu marca smo v Ljubljani pripravili že peti skupni seminar za člane Mreže šolskih ekovrtov. Seminarja se je udeležilo 115 mentorjev iz 81 vzgojno-izobraževalnih ustanov, kar kaže na zelo dober in pozitiven odziv, še posebej po uvedbi simbolične članarine.

Vsebinski del seminarja smo posvetili aktualnim dejavnostim v zvezi z vrtom: v prvem delu smo ponovili osnove načrtovanja vrtčevskih in šolskih ekovrtov na podlagi dveh konkretnih primerov načrtovanja (vrt OŠ Poljane iz Ljubljane in primorske OŠ Koper), kar je še posebej zanimalo na novo pridružene člane.

Veliko pozornosti v programu namenjamo vzgoji lastnih semen in poznavanju avtohtonih sort. Na seminarju smo tako spoznali razlike med avtohtonimi, domačimi in udomačenimi sortami ter prikazali predstavnike teh sort. V drugem delu je permakulturna strokovnjakinja ga. Jožica Fabjan predstavila korake pridelave semen z bogatim naborom svojih lastnih semen in fotografij.

Na seminarju smo predstavili tudi nova orodja na spletnem portalu Šolski ekovrt in izkoristili priložnost, da smo se z mentorji pogovorili o izboljšavah obstoječega portala.

2. TERENSKÉ DELAVNICE:

V letošnjem šolskem letu smo izvedli **5 regijskih terenskih delavnic** na/v:

- Osnovni šoli Ivana Cankarja Vrhnika (četrtek, 18. 4. 2013, 14.00 – 18.00);
- enoti Pestrna v Vrtcu Antona Medveda Kamnik (torek, 23. 4. 2013, 13.00 – 17.00);
- Osnovni šoli Nazarje (četrtek, 25. 4. 2013, 14.00 – 18.00);
- Zavodu za usposabljanje, delo in varstvo dr. Marijana Borštnarja Dornava (ponedeljek, 20. 5. 2013; 11.00 – 15.00) in na
- Osnovni šoli Lucijana Bratkoviča Bratuša Renče (torek, 4. 6. 2013, 14.00 – 18.00).

Letošnji izbor lokacij in vsebine delavnic smo oblikovali glede na potrebe in želje naših članov. Pred izvedbo (marec 2013) smo vse šole in vrtce povabili k soorganizaciji delavnic na njihovi šoli/vrtcu. Večina zainteresiranih se je javila iz osrednjeslovenske regije, kjer smo nato pripravili dve terenski delavnici. Koncept delavnic smo glede na »predznanje«, stopnjo razvoja vrta člana in pretekle aktivnosti razdelili na dva dela: načrtovanje permakulturnega vrtčevskega/šolskega ekovrta in izvedbo dvignjene grede. Večina delavnic (4) je bila na temo načrtovanja, kar je pomenilo, da smo po teoretičnem uvodu načrtali idejne zasnove vrta po predhodnem ogledu lokacije, ki je predvidena za vrt.

Veliko zanimanja je bilo tudi za delavnico izvedbe dvignjene grede v Kamniku, ki je v celoti nismo mogli izvesti, saj so v vrtcu pohiteli s predhodno izvedbo. Glede na nastalo situacijo smo vsebino prilagodili in skupaj z mentorji pripravili predloge saditvenega oz. sejalnega načrta ter nato posejali/posadili tri dvignjene gredice.

Terenskih delavnic se je udeležilo kar 95 vzgojiteljev in učiteljev. Zainteresirani so se lahko udeležili več delavnic. Pred vsako delavnico smo prijavljenim poslali tudi potrebna gradiva za delavnico, ki jim bodo prišla prav tudi pri vsakodnevnem vrtnarjenju.

Največkrat sta se na delavnici pojavila dva vprašanja, in sicer varnost uporabe hrane v šolski jedilnici in njena usklajenost s HACCP sistemom ter učinkovito in hkrati okoljsko sprejemljivo varovanje rastlin pred »škodljivci«. Vprašanja smo sproti razčističevali, hkrati pa jih dodali na seznam za prihodnje teme na letnih seminarjih.

Kratka reportaža s spomladanskih terenskih delavnic najdete [tukaj](#).

3. PRIPRAVA MERIL IN OBRAZCA ZA PRIDOBITEV ZNAKA »ŠOLSKI EKOVRT«

Kot pomemben razvojni korak programa smo predvideli sistem vzpostavitve ključnih osnovnih meril za šolske ekovrtove in podelitev priznanja šolam in vrtcem, ki ta merila izpolnijo. Merila smo oblikovali v ekipi strokovnjakov, na osnovi presoje, kaj so ključne vsebine šolskega ekovrta, katera so najpomembnejša povezana področja in kako lahko šole in vrtce najboljše opogumimo za pozitivne spremembe v upravljanju in delovanju.

Merila za pridobitev znaka »Šolski ekovrt« se nanašajo na samo šolsko ekovrtnarjenje, deloma pa tudi na ostala področja, ki so povezana s šolskim ekovrtom in vzgojo za trajnostni razvoj, npr. gospodarjenje z organskimi odpadki, z vodo ipd.

Šola ali vrtec, ki znak pridobi, mora na svojem ekovrtu izpolnjevati naslednja merila:

- **Kompostiranje:** organske odpadke zbiramo in jih ustrezno kompostiramo, kompost pa uporabljamo za gnojenje vrtnih rastlin.
- Uporabljamo **ekološka semena** ali kemično netretirana semena, če ekoloških ni na voljo.
- Izdelan imamo osnoven načrt **kolobarjenja**, ki ga upoštevamo pri gnojenju rastlin.
- Rastline gnojimo z **organskimi gnojili:** kompostom, posevki za zeleno gnojenje, kompostiranim gnojem ipd.; izdelan imamo osnoven načrt preskrbe rastlin s hranili.
- Trajnostno gospodarimo z **vodo:** z njo ravnamo skrbno; padavinsko vodo po možnosti zbiramo za rabo na vrtu, oziroma po potrebi in po možnosti čistimo s pomočjo rastlin.
- V vrtu ne uporabljamo nobenih kemično-sintetičnih pesticidov.
- V vrtu ne uporabljamo nobenih kemično-sintetičnih mineralnih gnojil.
- Ločeno zbiramo ne le organske, temveč tudi vse druge odpadke.

Mentorje smo vseskozi izobraževali v tem duhu, predvsem na rednih letnih srečanjih (spomladi in jeseni). V ta namen smo vzpostavili tudi spletni portal (www.solskiekovrt.si), kjer mentorji najdejo ogromno potrebnih informacij za delo v in z vrtom, ki sledi postavljenim merilom.

Člane smo h kandidaturi za pridobitev znaka pozvali novembra 2012, in sicer na jesenskem seminarju in nato še pisno. Poslali smo jim obrazec za pridobitev znaka z natančno razlago postopka. Na koncu smo potrdili odobritev **22 kandidatom – 19 osnovnim šolam, dvema srednjima šolama in enemu vrtcu.**

Merila in obrazec za pridobitev znaka so dostopni na spletni strani portala: <http://www.solskiekovrt.si/index.php/merila-za-pridobitev-znaka>.

V času do prve podelitve znakov smo člane o možnosti pridobitve znaka obvestili tudi prek e-biltena: <http://www.solskiekovrt.si/index.php/bilten/arhiv/182-bilten-17-12-20129-2012>.

4. PRVA JAVNA PODELITEV ZNAKA, 7. marec 2013

7. marca smo v Ljubljani (v dvorani ministrstva, pristojnega za izobraževanje) po letošnjem pomladnem seminarju priredili prav poseben dogodek – svečano **prvo javno podelitev znakov »Šolski ekovrt«**. Prejelo ga je 22 najbolj prizadevnih vrtcev, osnovnih in srednjih šol. Največ dobitnikov je iz vrst osnovnih šol (19), opogumil se je tudi vrtec ter dve srednji šoli, ki sta dokaz, da je mogoče za ekovrtnarjenje navdušiti tudi mladostnike.

Letošnji dobitniki ZNAKA so iz vrst **osnovnih šol:** OŠ Martina Krpana iz Ljubljane, OŠ Dragotina Ketteja iz Ilirske Bistrice, OŠ Šmartno pri Slovenj Gradcu, OŠ Cerčno, OŠ Bršljin, OŠ Antona Martina Slomška iz Vrhnike, OŠ Šmarje pri Jelšah, PŠ Kompolje (OŠ Dobropolje), OŠ Trebnje, PŠ Janče (OŠ Sostro), OŠ

Polzela, OŠ Žirovnica, OŠ Roje, OŠ Simona Jenka Kranj, OŠ Gustava Šiliha iz Maribora, OŠ Stari trg ob Kolpi, OŠ Domžale, OŠ Karla Destovnika-Kajuha iz Ljubljane in VIZ III. OŠ Rogaška Slatina.

Med **vrta** se je opogumil Vrtec Antona Medveda Kamnik.

Priznanje sta dobili tudi dve **srednji šoli**: Srednja šola Slovenj Gradec in Muta (Šolski center Slovenj Gradec) in Gimnazija Šiška, ki sta dokaz, da je mogoče za ekovrtnarjenje navdušiti tudi mladostnike.

Znak in darilca za dobitnike (paket ekoloških semen) sta nam pomagala podeliti takratni **minister za kmetijstvo in okolje** g. Franc Bogovič ter **ambasadorka programa** ga. Manca Košir.

Vabilo k sodelovanju na podelitvi smo **poslali tudi našemu partnerju UniCredit banki**. Povabilu se je odzvala ga. Neli Berger, ki so ji (in banki) udeleženci namenili glasen aplavz.

5. TERENSKO DELO: OBISKI NA USTANOVAH ČLANICAH in PRIPRAVA NAČRTOV

Naša permakulturna strokovnjakinja in načrtovalka ga. Jožica Fabjan svoje ideje in znanje članom Mreže šolskih ekovrtov prinaša tudi na terenu.

V preteklem šolskem letu je Jožica obiskala **12 članic, s katerimi si je ogledala lokacijo konkretnega vrta in svetovala pri specifičnih težavah.**

Osnovnim šolam Orehek, Medvode, Škofja Loka, Antona Ukmarja Koper, Polhov Gradec, Polzela in Poljane ter **Centru za usposabljanje Elvire Vatovec Strunjan** je Jožica pripravila načrt ekološkega šolskega vrta, po dogovoru pa tudi setveni oz. saditveni načrt.

Priprava načrta in njegov izris vzameta veliko časa in potrebnega znanja, idej, zato smo na Inštitutu veseli, da smo uspeli skupaj z Jožico in Alenko zadostiti povpraševanju članic, tudi s pomočjo donacije.

Načrt atrijskega in vrta pri kipu Elvire Vatovec smo pripravili tudi za Center za usposabljanje Elvire Vatovec iz Strunjana, kjer je UniCredit banka gostila svoj **interni dogodek za zaposlene (18. maj**

2013). V ta namen smo dvakrat obiskali šolo (prvič za ogled terena – februar 2013 in drugič skupaj z organizacijsko UCB ekipo (Neli Berger in Nuša Kanižaj), da smo uskladili dejavnosti za zaposlene na dogodku in dogovorili za orodje. Predstavnici Inštituta za trajnostni razvoj sta nato vodili dve skupini zaposlenih, ki sta uredili vrtička (atrijskega in pred kipom Elvire Vatovec). K sodelovanju smo povabili tudi našo ambasadorsko Manco Košir, ki je udeležence nagovorila in pomagala pri vrtičkanju.

6. DRUGI DOGODKI:

**»Skupna zasaditev sadovnjakov v šolskih ekovrtovih na treh gorenjskih osnovnih šolah«
7. 11. 2012
OŠ Medvode, OŠ Orehek Kranj in OŠ Škofja Loka**

Vzpostavili smo tri šolske ekovrtove, in sicer na treh osnovnih šolah na Gorenjskem. Na pobudo društva Sorško polje je Inštitut za trajnostni razvoj nudil strokovno podporo in koordiniral praktično delo v okviru svojega programa Šolski ekovrtovi.

Naše strokovnjakinje so v sodelovanju s šolami pripravile načrte treh šolskih ekovrtov in vodile zasaditev sadnih dreves, ki se v skladu z načrti vrtov smiselno vključujejo v zasnovo.

Prav tako smo skupaj z društvom Sorško polje na isti dan v Škofji Loki organizirali skupni svečani dogodek za javnost v počastitev zasaditve. Na dogodku smo izvedli dve predavanji: na temo **pomena sadnega drevja v šolskih ekovrtovih** (Jožica Fabjan, ITR), ter **predstavitev programa Šolski ekovrtovi** (Anamarija Slabe, ITR). V okviru predstavitve programa smo prvič javno predstavili tudi možnost pridobitve znaka Šolski ekovrt ter osnutek meril za pridobitev.

O dogodku smo pripravili **sporočilo za javnost**, ki ga je povzelo več medijev, ter poročali tudi na spletnem portalu Šolski ekovrt: <http://www.solskiekovrt.si/index.php/minuli-dogodki>, kjer **smo se tudi zahvalili za podporo.**

**Zasaditev dveh ekovrtov v Strunjanu skupaj s partnerjem programa – »UniCredit Bank« (UCB)
18. 5. 2013
Center za usposabljanje Elvire Vatovec Strunjan**

Skupaj z banko UniCredit smo se družili v Centru Elvire Vatovec v Strunjanu. Namen dogodka ni bil le druženje zaposlenih na banki, temveč tudi združiti in ponuditi svoje roke za obnovo in polepšanje okolice Centra. **Ekipa šolskih ekovrtov je lokacijo predlagala, priskočila na pomoč pri načrtovanju ureditve okolice Centra, načrtala idejno zasnovo atrijskega vrta** in v soboto, 18. maja, pridno vihtela ročice sem ter tja po atrijskem vrtu in vrtu pred spomenikom narodne herojke Elvire Vatovec.

Z nami je proti Obali odšla tudi ambasadorka šolskih ekovrtov, ga. Manca Košir, in na [svoj blog](#) zapisala čudovito izkušnjo.

»Rasti! Hrana za prihodnost«

19. 6. 2013

Trubarjeva zelena tržnica

Inštitut za trajnostni razvoj se je s svojim programom »Šolski ekovrtovi« pridružil medijskemu dogodku na **Trubarjevi zeleni tržnici**, ki je opozarjala na usodo in priložnosti, ki jih ponuja slovensko kmetijstvo za prihodnost.

Glavni namen projekta, ki ga vodi RTV Slovenije, je ozaveščanje ljudi o **ekološki lokalni pridelavi hrane**, ki postaja strateška surovina naše prihodnosti. V skladu s svojim poslanstvom pa želimo vsi partnerji v projektu spodbujati tudi osnovnošolce in dijake, da zasadijo urbane šolske vrtove in si tako pridelajo 'hrano za jutri'. Ker se nameni projekta RTV SLO in programa Šolski ekovrtovi povsem skladajo, smo na dogodku (na stojnici) predstavili cilje in vizijo programa, prav tako dejavnosti, ki jih v okviru programa organiziramo.

S TV Slovenija smo se dogovorili, da bo program Šolski ekovrtovi redno sodeloval tudi v nadaljnjih medijskih dogodkih projekta »Hrana za jutri«.